

ДОНЕЦЬКИЙ ЮРИДИЧНИЙ ІНСТИТУТ МВС УКРАЇНИ
КАФЕДРА СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН

УКРАЇНСТВО: ДИНАМІКА СЕНСІВ І ВИМІРІВ НАЦІОНАЛЬНОГО БУТТЯ

*Матеріали Всеукраїнської наукової
конференції, приуроченої до
Дня української писемності та мови*

10 листопада 2017 року

Кривий Ріг – 2017

ББК 63.36 (4 Укр) 66.3
УДК 477:323.11+17
У 45

*Рекомендовано до друку рішенням
Вченої ради Донецького юридичного
інституту МВС України,
протокол №5 від 29.11.2017 року*

Редакційна колегія:

Голова:

Бесчастний В.М. – ректор Донецького юридичного інституту МВС України, професор, доктор наук з державного управління

Заступник голови:

Назимко Є.С. – перший проректор Донецького юридичного інституту МВС України, доктор юридичних наук, капітан поліції

Відповідальний секретар:

Сабельникова Т.М. – доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Донецького юридичного інституту МВС України, кандидат філологічних наук, доцент

Члени редакційної колегії:

Новікова О.О. – доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Донецького юридичного інституту МВС України, кандидат філологічних наук

Пономаренко К.В. – доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Донецького юридичного інституту МВС України, кандидат філологічних наук

Українство: динаміка сенсів і вимірів національного буття:

У 45 Матеріали Всеукраїнської наукової конференції, м. Кривий Ріг, 10 листопада 2017 року / Упорядники: Сабельникова Т.М. та інш. – Кривий Ріг : ДЮІ МВС України, 2017. – 308 с.

Збірник містить матеріали Всеукраїнської наукової конференції «Українство: динаміка сенсів і вимірів національного буття», яку було проведено 10 листопада 2017 року на базі Донецького юридичного інституту МВС України (м. Кривий Ріг). У публікаціях розкриваються питання розвитку національної ідентичності, формування історичної пам'яті, мовної та культурної політики, реалізації прав людини в сучасній Україні. Матеріали подаються в авторській редакції.

УДК 477:323.11+17
ББК 63.36 (4 Укр) 66.3

© ДЮІ МВС України, 2017
© автори доповідей, 2017

Вінтонів М.О., Мала Ю.В. Типологія експресивних синтаксичних конструкцій крізь призму політичного дискурсу	132
Власенко А.В. Перспективи фахової мови в генезі правової комунікації	136
Герасименко В.Д., Крадожон А.І. Лексичні особливості юридичного дискурсу	139
Живіцька І.А. Взаємозв'язок мови і культури у відображенні національного світосприйняття	141
Кочерженко О.М. Роль мовної політики держави в утвердженні мови як атрибуту національної ідентичності	145
Михайленко Р.В. Феномен мови як об'єкт філософського дослідження	148
Михальчук О.О. Мова як атрибут національної ідентичності	149
Mitina O.M., Belousova V.V. Language as a Significant Resource for Ethnocultural Identity	151
Райська Л.Г., Янко Н.О. Творчий внесок Тараса Шевченка в сучасну українську літературну мову	154
Роговенко М.М. Державний захист української мови: проблеми реалізації	158
Сазонова О.В. Фольклорні художні засоби як характерна ознака поетичного ідеостилю Марії Матіос	160
Стратулат Н.В., Проценко Г.П. Фахова мовнокомунікативна компетенція правників: соціолінгвістичний і соціокультурний компоненти	164
Федорова О.Ф. Державна мовна політика в контексті євроінтеграції	166
Хамедова О.А. Проблема культури мовлення в епістолярії Бориса Антоненка-Давидовича	170
Шатілова О.С. Функційний потенціал авторизаторів у текстах ЗМІ	172
СЕКЦІЯ 4. ПРОБЛЕМА БІЛІНГВІЗМУ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ	176
Білянковський І.В. Білінгвізм в Україні та світі	176
Коваленко В.В. Білінгвізм як соціолінгвістичне явище	178
Марченко В.Д. «Хворе дитя» білінгвізму	181
Медведь В.В. Білінгвізм у сучасній Україні	184
Новікова О.О. Причини виникнення білінгвізму на території Донеччини	186
Пашківський О.В. Вплив білінгвізму на національну самоідентифікацію народу	190

Література:

1. Державний стандарт освіти для початкової школи: іноземні мови. Проект / Міністерство освіти і науки України // Іноземні мови в навчальних закладах. 2010. № 5. С. 8-10.
2. Стрижак О. Роль англійської мови в контексті глобалізації сучасного суспільства:
http://library.udpu.org.ua/library_files/stud_konferenzia/2016_2/68.pdf
3. Тадеєва М.І. Досвід реформування іншомовної освіти в Україні в рамках рекомендацій освітніх та мовних інститутів ради Європи // Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Випуск 28'2011. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. С. 272-278.
4. Хоменко О. Роль англійської мови в умовах глобалізації // Вища школа. Гуманізація навчального процесу : збірник наукових праць. 2013. Вип. LXI. С. 203-217.
5. Указ Президента України № 641/2015 Про оголошення 2016 року Роком англійської мови в Україні // <http://www.president.gov.ua/documents/6412015-19560>
6. <https://www.thelocal.se/20151103/swedes-regain-crown-as-top-english-speakers>
7. <http://www.ef.se/epi/regions/europe/ukraine/>

Хамедова О.А.

Київський університет імені Бориса Грінченка

ПРОБЛЕМА КУЛЬТУРИ МОВЛЕННЯ В ЕПІСТОЛЯРІ БОРИСА АНТОНЕНКА-ДАВИДОВИЧА

Б.Антоненко-Давидович – видатний письменник ХХ століття, культурний діяч доби «Розстріляного відродження», талановитий критик і мовознавець. Він був один із тих літераторів, які невтомно упродовж життя працювали над вдосконаленням мови художніх творів.

Б.Антоненко-Давидович залишив по собі багату епістолярну спадщину, яка налічує близько 500 листів. Епістолярій Б.Антоненка-Давидовича – це багате джерело відомостей з культури мовлення. Адже в кожному листі адресатові він висловлював коментарі з приводу актуальних мовних питань та виправляв лексичні, стилістичні помилки та огріхи.

Показовим щодо зазначеного мовознавчого аспекту є листування з Дмитром Нитченком, критиком, лінгвістом, автором правописного словника, який багато зробив для розвитку української культури в Австралії. Б.Антоненко-Давидович був знайомий з Д.Нитченком ще у 1930-і роки, а поновити стосунки у листовній формі їм вдалося лише у 1960-х роках, після повернення письменника зі сталінських таборів.

Листування тривало аж до смерті письменника у 1984 році. Б.Антоненко-Давидович і Д.Нитченко були близькими людьми – за духом, світоглядом, життєвими і творчими принципами. Саме тому вони дуже часто обговорювали важливі мовні питання.

Б.Антоненко-Давидович знав українську мову і любив. Тонке відчуття мови, глибоке знання її фольклорних джерел вирізняє його з-поміж інших, коли він дає наступні слушні поради: «Питаєте, чи можна брати як синонім слово «вежа» замість «башта»? Безперечно, можна. Я користаюся обома словами, ставлячи «башту» там, де мовиться про козацькі фортифікаційні споруди («Ой позволь, батьку отамане, нам на башти стати» – з народної думи), а до готичних будівель середньовіччя чи до сучасних технічних споруд більше пасуватиме, на мою думку, слово «вежа» [1, с. 17].

Наступне зауваження свідчить, що він не тільки добре знав мову, але глибоко цікавився народними традиціями, звичаями, побутом: «Ми розрізняємо поняття «танець» і «танок». Перше означає загальний різновид мистецької розваги, тоді як друге має вужче значення, особлива відміна танцю, аналогічна до російського «хоровода», тим-то у веснянках, гаївках буде «танок», а в решті випадків – танець» [1, с. 16].

Мова сучасних ЗМІ – один з найбільш цікавих об'єктів дослідження для мовознавців. Неправильне мовлення журналістів, репортерів, ведучих небезпечно тим, що впливає на масову аудиторію, формує розмовний стиль молоді. Тому важливими здаються численні стилістичні зауваження Б.Антоненка-Давидовича: «краще сказати не «Ми дивились (бачили) на телебаченні», а «Ми дивились (бачили) на телеекрані чи в телепрограмі» [1, с. 24].

Видатний письменник один із найперших у радянській Україні наважився розпочати лінгвістичну дискусію щодо відновлення літери «Ґ» в нашому алфавіті. У листах він часто обговорює цю болючу проблему: «Ви таки поспішили тішитись з моєї статті «Літера, за якою тужать», бо, як бачите з статті Русанівського, до позицій якого поспішила приєднатися й редакція «Літературної України», далеко не всі мовознавці й письменники поділяють мою пропозицію відновити в нашому алфавіті літеру Ґ. Проте, це мене не смутить, і я певен, що ця конче потрібна! літера буде таки відновлена, але на це потрібний, виходить, час» [1, с. 21].

Очевидно, що письменник був ознайомлений з багатьма працями 1920-х років провідних українських лінгвістів, зокрема він згадував відомі йому розвідки О.Курило, О.Синявського. Видатним мовознавцем Б.Антоненко-Давидович вважав Бориса Грінченка, на словник якого він посилається неодноразово, як на найбільш авторитетне джерело: «Слово «опірці» не є синонім слова «навшипінки», – воно означає йти в темряві, намагаючись собі дорогу руками, спираючись на речі, що стоять на дорозі. Це слово є в словнику Б.Грінченка» [1, с. 45].

Хоча Б.Антоненко-Давидович був прискіпливий до мови свого адресата, але він не був консерватором у питаннях мови і дослухався до слухних порад щодо оновлення свого словника: «Пишучи минулого разу про цю справу, я свідомо вжив слова «відсебеньки», щоб познайомити Вас з цим неологізмом. Спинившись перед потребою якось перекласти російське «отсебятина», я спочатку переклав його – «відсебечина», але відомий перекладач Гомера Борис Тен порадив «відсебеньки», на які я радо пристав» [1, с. 54].

Зауважимо, що у ролі вчителя був не лише Б.Антоненко-Давидович, але і його адресат, Дмитро Нитченко. Письменник з вдячністю приймав поради від уважного критика, оскільки постійно шліфував мову своїх творів. У листі від 31 серпня 1968 року він зазначив: «Напевно краще буде замість надуживання словом «неподалеку» вдаватися й до інших слів та висловів: «недалеко», «поблизу», «трохи далі», як Ви пропонуєте. Дякую за слушне зауваження» [1, с. 6].

Б.Антоненко-Давидович скромно стверджував, що «я не лінгвіст, а тільки белетрист і журналіст...», проте його поради не втрачають актуальності і зараз, тому епістолярій письменника потребує подальшого вивчення.

Література:

1. Антоненко-Давидович Б.Д. Двісті листів Б.Антоненка-Давидовича / Б.Д.Антоненко-Давидович. Упор. Д.Чуб. – Мельбурн : Ластівка, 1986. – 272 с.

*Шамілова О.С.
Echo Eastern Europe*

ФУНКЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ АВТОРИЗАТОРІВ У ТЕКСТАХ ЗМІ

Інтенсифікація міжнародного обміну інформацією, зростання числа мовних контактів, переважно за посередництвом ЗМК, посилює необхідність вивчення функціонування модусних категорій. Універсальний характер авторизації як лінгвістичного явища, з одного боку, і детермінованість публіцистичного функційного стилю – з іншого, створюють передумови для зацікавлення особливостями вираження авторизації саме на матеріалі текстів засобів масової комунікації (ЗМК).

Актуальність дослідження визначена необхідністю подальшого пошуку диференційних рис публіцистичного стилю й розроблення проблеми його екстралінгвальної зумовленості, а також недостатньою глибиною вивчення категорії авторизації в контексті загальнолінгвістичної проблеми суб'єктивності в мові.